Przedpłata wraz z przesyłką pocztową wynosi 5 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKC i Administracya we Lwowie przy placu Maryackim l. 9.

Pismo dwutygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Wychodzi 8. i 22. każdego miesiąca w objętości arkusza.

Nr. 4. Dnia 22. Lutego 1884. XI. rocznik.

Likwidacya ces. król. uprzyw. galicyjskiego Zakładu kredytowego włościańskiego.

Na porządku dziennym dyskusyi publicznéj jest sprawa rozwikłania interesów b. ces. król. uprzyw. gal. Zakładu kredytowego włościańskiego i tyle w téj sprawie wypowiedziano zapatrywań, tak w pismach publicznych jak i na konferencyach i posiedzeniach różnych komitetów, że temat do rozpraw zdaje się być zupełnie teoretycznie wyczerpanym. Wartoby dotknąć się téj rzeczy ze stanowiska praktycznego i przedstawić sprawę tak, jak ona w akcyi likwidacyi wygląda.

W skutek niskiego kursu listów zastawnych korzystali dłużnicy z §. 43 al. 2. statutu bankowego i rzucili się do spłaty kapitałów listami. W piérwszym rzędzie skorzystali ci, co mieli na hipotekach znaczniejsze kwoty, bo przy spłacie kilku lub kilkunastu tysięcy listami, zyskiwali prawie połowę sumy dłużnéj — ci zrobili interes. Nie tak jednak rzecz się przedstawia dla dłużników mniejszych kwot. Wiadome są wszechstronne zastrzeżenia, zawarte w skryptach dłużnych dla każdéj niemal instytucyi finansowéj: wszystko na rzecz pożyczającego nic dla dłużnika — tak samo ma się rzecz w téj sprawie. Dłużnik winien zapłacić 10% odsetek bieżących, 10% zwłoki, 2% na asekuracyę, 2% za niewypowiedzenie kapitału, nadto stemple, extabulacya, możliwe koszta procesowe i t. p., oto treść rachunku należytości ubocznych, które przy drobnych kwotach pożyczki częstokroć kapitał w trójnasób przewyższają. Jeśli dalej się zważy, że kapitał można spłacać listami tylko od 100 do 100 zł. to każdy łatwo zrozumie ten problematyczny zysk, jaki np przy spłacie 190 zł. kapitału się przedstawi. Jeżeli dłużnik w tym wypadku zalega z 9 ratami, rachunek jego wynosić będzie około 350 zł. — z tego sto może spłacić listami a 250 złr. gotówką. Gorzéj jeszcze przy pożyczkach na 100 zł. wydawanych, zwłaszcza gdy dłużnik kilka rat zapłacił — w tym wypadku płaci wszystko gotówką, a gdy się zważy, że i udział jego przepada i dłużnik nadal odpowiada do 5cio-krotnéj jego wysokości to przychodzi się do przekonania, że nietylko właściciele listów ale i dłużnicy przy likwidacyi poniosą straty — takich bowiem drobnych długów jest najwięcéj i one to składają się przeważnie na tę kolosalną cyfrę 40.000 dłużników b. Zakładu; i tu więc sprawdzi się, że najbiedniejsi nietylko nie skorzystają, ale stracą.

Należałoby więc zastanowić się, czy wobec tego, że Zakład wydawał pożyczki nietylko przez 100 ale i przez 50 podzielne, jak świadczą przedłożone nam kwitaryusze, — wiadomo zaś, że listów po 50 zł. nie wydawał, a więc tylko na podstawie komulacyi kilku pożyczek wypłacał takowe listami — nie należałoby uwzględnić słusznych domagań się dłużników przyjmowania spłat kilku pożyczek razem, lub też przyjęcie zasady spłaty w gotówce w stosunku do kursu listów, za którą możnaby potrzebną ilość listów zakupić.

W skutek zastrzeżenia w skrypcie dłużnym zawartego żąda kuratorya przy spłacie kapitału 2% od części długu niewypowiedzianego. Żądanie to naszém zdaniem przy likwidacyi nie ma najmniejszego uzasadnienia. Wszakże leży w interesie likwidacyi zrealizować jak najwcześniéj wszystkie aktywa Zakładu, nie można więc za to, co i tak stanowi korzyść, żądać jeszcze zapłaty. Gdy instytucya jest w normalnym rozwoju, wtedy takie umarzanie interesu o wiele wcześniéj przed terminem określonym, pozbawia ją klienta, ale przy likwidacyi pozbycie się klienta jest korzyścią, gdyż umniejsza peryod likwidacyi, która pociąga za sobą koszta. Należy więc zachęcić dłużników do spłaty a tém samém przyczynić się do wcześniejszego zrealizowania interesu.

Notorycznie znaną jest rzeczą, że b. Zakład wł. pobierał zbyt wysokie procenta, i że w wielu wypadkach sądy okrócały takowe na podstawie ustawy o lichwie, a często zpowodu zadawnienia przyznawały tylko 3 letnie procenta. Ulgi te należałoby pozostawić w mocy bez względu, że kapitał można spłacić listami i była by to jedyna korzyść jaką mniejsi, a zatém najbiedniejsi dłużnicy odnieśćby mogli.

Wskutek okólników Patronatu Związku stowarzyszeń, oraz Dyrekcyi Banku krajowego, podjęły się w wielu miejscowościach Towarzystwa zaliczkowe spłat długów przez włościan i przedmieszczan w b. Zakładzie włościańskim zaciągniętych — nie można jednak wątpić, że Towarzystwa te badają dokładnie stan dłużnika, zanim podejmą się téj spłaty i udzielają pożyczki tylko takim, których hipoteka daje dostateczną gwarancyę; a zatém są to najlepsi dłużnicy b. Zakładu. Ile wnosić można z téj trzytygodniowéj akcyi spłaty jaka jest w toku, nie wielu jest tych dobrych dłużników i te dobrowolne spłaty rychło ustaną. O ile w przypuszczeniu obliczyć można, ograniczy się ta liczba do kilku lub kilkunastu setek dłużników, gdy ogólna ich liczba wynosi kilkadziesiąt tysięcy Nie zdziwimy się wcale, że pod wpływem kilkunastu znaczniejszych spłat, oraz pewnéj liczby dłużników, którzy raz już chcieli zerwać z Bankiem rustykalnym i spłacili swe długi przez Towarzystwa zaliczkowe — listy dłużne poszły w górę; gdyby jednak właściciele ich znali dokładny stan hipotek b. Zakładu, gdyby wiedzieli że są całe gminy w których grunta dłużników przeszły już od lat kilku drogą licytacyi na własność Banku, fizyczne posiadanie zaś jest w rękach piérwotnych właścicieli i niejeden z nich już korzysta z prawa zasiedzenia — gdyby wiedzieli, że na nieruchomości te Zakład za cenę najniższą kupca nie znajdzie, oprócz dawnego właściciela, a pomimo tego wartość ich w aktywach Banku wstawiona jest dziesięciokrotnie, bo obliczona na podstawie piérwotnéj pożyczki z wszelkiemi procentami i należytościami po dzień dzisiejszy, — to musieliby przyjść do przekonania, że podwyżka kursu w ostatnich dniach nie miała żadnéj realnéj podstawy ani uzasadnienia.

Nie wątpimy, że listy te ciągle podlegać będą wielkiéj fluktuacyi w miarę jak znajdą się dłużnicy, ktorzy w przeprowadzonéj spłacie będą widzieć jakieś korzyści; lecz gdy pozostaną już tylko ci, których sądownie trzeba będzie zmuszać do zapłaty a takich jest już dzisiaj 22 tysięcy, to dopiéro rzeczywistość przedstawi się w nagiéj prawdzie. Dla tych więc szczególnie należałoby obmyśleć środki i poczynić ulgi, które w skutkach swych stanowić będą wielką korzyść dla wierzycieli Zakładu, bo przyspieszą zadanie likwidacyi

Spełnienie tego zadania przypadnie przyszłym likwidatorom, których wybierze nadzwyczajne walne zgromadzenie zwołane przez p. kuratora na dzień 26 marca.

Niewątpliwą jest rzeczą, że właściciele listów zastawnych uprawnieni do głosowania, licznie będą reprezentowani na tém Zgromadzeniu, aby strzec swoich praw — nie mniejszy jednak interes mają dłużnicy b. Zakładu, którzy winni wysłać całą uprawnioną ilość delegatów i to takich, którzy by ich interes rozumieli i istotnie w interesie swych mocodawców występowali — dla tego szczególniejszą baczność należy zwrócić przy wyborach mających się dokonać, na osobę delegata oraz na ilość głosów jakie mu przypadają. Według art. 80. ustęp *a*) jest uprawnione do jednego głosu na Zgromadzeniach każde powiatowe stowarzyszenie Zakładu, reprezentowane przez jednego ze swoich wydziałowych, a nadto za każde 2000 zł. udziałów w obrębie tego stowarzyszenia złożonych, otrzymuje reprezentant dalszy jeden głos. Według zestawienia na podstawie zeszłorocznego bilansu przypada dla dłużników Zakładu 245 głosów, zaś dla posiadaczy listów 700. Stosunek ten byłby za rażący, gdyby nie ta okoliczność, że delegat dłużników może dowolną ilość głosów reprezentować, według sumy wpłaconych udziałów, zaś z głosujących na podstawie złożonych listów, żaden z nich nie może mieć więcéj jak 5 głosów, czy to w swojem własném imieniu, czy jako pełnomocnik.

W katastrofie b. Zakładu włościańskiego złożyły znowu Towarzystwa zaliczkowe dowód swéj żywotności i silnéj organizacyi — one bowiem jedynie wzięły dłużników w opiekę, przyszły im z pomocą i zainteresowały się ich losem — powinne więc i w wyborze reprezentantów do Walnego Zgromadzenia wziąć udział decydujący, oraz czuwać, aby prawa swego członkowie b. Zakładu dobrowolnie się nie pozbywali przez zaniechanie wyboru lub dokonanie takiego, któryby stał w sprzeczności z ich interesem.

Nauka dla Towarzystw zaliczkowych

z powodu Banku włościańskiego

Chociaż stanowczém zarządzeniem władzy politycznéj sprawa Zakładu kredytowego włościańskiego zasadniczo rozstrzygniętą została, i wiele czasu upłynie nim losy jego ostatecznie rozwikłane będą — to jednak nie przeszkadza, byśmy już teraz z doli jego obecnéj nie mogli wyciągnąć dla siebie pewnéj nauki.

Zwołane przez p. kuratora Walne gromadzenie dowie się z bilansu likwidacyjnego o stanie majątkowym b. Zakładu i dopełni ostatnią czynność — wybierze likwidatorów. Kraj cały żywo zajmuje się tą kwestyą. Co się stanie z wierzycielami Zakładu, co się

stanie z jego dłużnikami? — każdy ma na myśli i ustach. Finansiści, banki i rząd zastanawiają się nad tém pytaniem i nie mogą przyjść do rezultatu. My jednak zastanawiając się nad tą katastrofą zapytajmy, cóż do tego doprowadziło t. z. Bank włościański? Czyli czas i warunki w jakich działał, były inne, jak innych instytucyj? Czyli teren operacyjny gorszy, niż w innych zakładach? Nie, — ani jedno, ani drugie.

Nie potrzeba, zdaje mi się, wcale przesadzać rzeczy, ani też rządzić się jakiemś uprzedzeniem, by powiedzieć, że przyczyna tego jest inna. W tymże samym bowiem czasie było wiele innych instytucyj finansowych, które działały przy podobnych warunkach, a może w części i gorszych, a przecież do konieczności likwidowania nie doszły. Niektóre Towarzystwa zaliczkowe płaciły naprzykład podatek dochodowy przed ustawą z roku 1880. prawie taki sam, jak Zakład włościański, choć wysokość ich operacyj całkiem nie mogła iść w porównanie. Towarzystwa zaliczkowe przez to były prawdziwie rujnowane; o Zakładzie włość. tego powiedzieć nie można. Grunt operacyjny Zakładu był też taki sam, jak wielu Towarzystw zaliczkowych; włościanin galicyjski jeden i ten sam, a przecież stan tych instytucyj wcale do siebie niepodobny.

Przyzwyczajono się narzekać na dłużników Banku włościańskiego i na nich spychać całe nieszczęście — są nimi, jak wiadomo, włościanie. Doświadczenie jednak skąd inąd wzięte poucza, że nie ma lepszego dłużnika jak włościanin. Są w Galicyi Towarzystwa zaliczkowe złożone prawie jedynie z włościan, a które mimo to świetnie egzystują; jako instytucye są wzorowe, przedstawiają najświetniejsze aktywa; jako środki dobrobytu są istotną dźwignią dla włościan, tarczą od lichwy i prawdziwą pomocą w podniesieniu się ich ekonomiczném. Straty również poniesione przez Towarzystwa zaliczkowe okazują, że najmniéj ich pochodzi od włościan, że pożyczki t. z. chłopskie do ruiny instytucyi nie doprowadzają.

Cóż tedy doprowadziło Zakład kredytowy włościański do téj katastrofy?

Zdaje mi się, że nie przesadzę, gdy powiem w ogóle, że nieodpowiednia gospodarka. Tylko to, a nie co innego, mogło doprowadzić instytucyę tak uprzywilejowaną do podobnego stanu. Z gospodarki téj widzi się, iż dyrekcyi chodziło nie tyle o dobro ogólne, o „rozwój gospodarstw.“ ile o finansowanie, co surowo pojętym celem Zakładu: „dostarczenia właścicielom mniejszych posiadłości środków pieniężnych“ można tłómaczyć. Niestety, zapomniano, że i w instytucyi finansowéj strony moralnéj całkiem oddzielać nie można; że z nią rozbratu brać nienależy; że wszelka podobna instytucya nie jest celem dla siebie, jak to często uważa się dzisiaj w praktyce. Każda instytucya finansowa jest środkiem dla celu ogólnego, ostatecznego, którym jest dobro moralne i materyalne społeczeństwa, i tylko ten cel ogólny mieć powinna, a nie inny, jeśli nie chce wejść na bezdroża. Udzielanie pożyczek, wypuszczanie obligów itp. — to względnie środki nie cel. Przesada w finansowości — to czysta strata.

Gdyby dyrekcya Zakładu włościańskiego nie tak finansowo zapatrywała się na cel Zakładu, toby wykazywała skromniejsze cyfry, ale za to zgodniejsze z rzeczywistością. Finansowanie, dostarczanie środków pieniężnych, jako cel dla siebie, stworzyło milionowe cyfry pożyczek hipotecznych i 6% listów zastawnych, ale też i milionowe cyfry „procentów zaległych“ i „różnych rachunków“. Do wstawiania tych ostatnich pozycyj w aktywa nic dyrekcyi nie zmuszało. Statut bynajmniéj tego nie nakazywał; mówił tylko o sporządzeniu bilansu w ogóle, t. j. stanu czynnego i biernego (art. 91); ale żeby do aktywów brać należało odsetki zaległe — to nie. Co zaś pod aktywami rozumieć należało, to kodeks handlowy jasno powiedział. Nie brak tedy lub niejasność pojęć co jest aktywum, ale przesada w finansowaniu, ale zła gospodarka sprowadziła Zakład włościański do tego, że dziś musi likwidować.

Nie będę tutaj zastanawiał się nad tém, dla czego włościanin, jako dłużnik Zakładu kred. włość. jest tak złym płatnikiem, że procenta zaległe od pożyczek hipotecznych doszły do tak kolosalnéj cyfry. Pominę też to, jaką rzeczywistą wartość, obok takich procentów zaległych, mogą mieć główne aktywa Zakładu. Nie będę zastanawiał się co znaczą „Salda różnych rachunków“ z kwotą blisko miliona czterech kroć, bo ta pozycya może być wprawdzie nic nie warta, ale może być i zupełnie płynną. Pominę różne inne niejasne a poważne pozycye; przedstawię jedynie fakt, że procenta zaległe z końcem roku 1882 doszły blisko do półtora miliona złr., i że takie pozycye stanowiły długo część aktywum Zakładu włościańskiego.

W roku 1881. zwróciłem uwagę w „Związku“ (Nr. 17—19) na „procenta zaległe w Towarzystwach zaliczkowych,“ które w niektórych towarzystwach doszły podówczas do bardzo poważnych cyfer, i które mojém zdaniem mogły stać się bardzo niebezpiecznym czynnikiem w gospodarce instytucyi. Zwracałem tam uwagę, że od roku 1875 progresya tych procentów była chorobliwa, bo nie w rozwoju Towarzystw, ale w ujemnym ich stanie spoczywała. Wreszcie postawiłem niejako zasadę, że „jeżeli procenta zaległe Towarzystwa wynoszą więcéj jak 10% wpłaconych udziałów, lub też więcéj jak 4% salda udzielonych pożyczek — wówczas stan jego jest już niepewny.“ Niektóre towarzystwa w owym czasie przedstawiały stan zupełnie prawidłowy,

inne wiele przekraczający granice téj zasady. Wszystkie jednak, które posiadały procenta zaległe, dalekiemi były od tego stanu, w jakim dzisiaj znajduje się Zakład włościański. Z radością też oświadczyć mi teraz przychodzi, że z końcem roku 1882. stan ten o wiele się jeszcze poprawił Niejednokrotnie poruszona ta sprawa i w „Związku“ i na zjeździe delegatów przyniosła pożądany skutek, chociaż ten nie jest jeszcze ze wszystkiém zadawalniający.

W roku 1878. a względnie 1880. przedstawiały Towarzystwa zaliczkowe najniekorzystniejszy stan pod względem procentów zaległych. Opiérając się na „Rocznikach“ Dra Zgórskiego i wyjmując z nich tylko te towarzystwa, które posiadały procenta w aktywach (oczywiście, powiększéj części zaległe), znajdujemy, że kiedy

z końcem roku		na 100 reńs. salda pożyczek	na 100 reńs. salda wpłac. udziałów	czyli średnio
1878	było proc. zaleg.	2.74	8.59	5.66
1879	„ „ „	2.57	9.17	5.87
1880	„ „ „	2.33	9.33	5.83
1881	„ „ „	1.99	8.56	5.27
1882	„ „ „	1.71	6.65	4.18

Cyfry te, jak powiedziałem, dotyczą przeciętnie tylko tych towarzystw, które posiadały procenta zaległe. Okazuje się więc z nich, że kiedy w roku 1878 najgorszy stan był w odniesieniu do salda pożyczek, to w roku 1880 do salda wpłaconych udziałów. Średnio zaś biorąc jedne i drugie, najgorszym był rok 1879. Między rokiem 1879. a 1880. nie znajdujemy wielkiéj różnicy; jest ona, że tak powiem, martwa. Dopiéro z końcem roku 1881. okazuje się już nie przypadkową, ale ze świadomości rzeczy powstałą; témci więcéj w roku 1882. Tu już różnica jest tak wielką, że tylko należycie świadomemu rzeczy działaniu przypisać ją można.

Oczywistą jest rzeczą, że po szczególe uważane towarzystwa zaliczkowe mające procenta zaległe, nie wszystkie okazują poprawę, zmianę na lepsze. Niektóre z nich nawet gorzéj przedstawiają swój stan pod tym względem, a tu mianowicie nie mogę pominąć milczeniem Towarzystwa zalicz. w Sanoku, którego procenta zaległe w ciągu lat dwu niemal się podwoiły: z sumy 8506 złr. 79 ct. (w r. 1880.) doszły z końcem 1882. do 15.130 złr. 9 ct. (przy stanie udziałów 20.904 złr., t. j. 72% — w odniesieniu zaś do salda pożyczek 5.61%). W ogóle jednak, uważając stan tych procentów w Towarzystwach je posiadających, powiedzieć możemy, że poprawa na lepsze jest wielka. Odtrącając bowiem z cyfry ogólnego salda pożyczek 140 Towarzystw zalicz. z końcem r. 1882, to jest:

ze złr. 13,567.838 74 — 36 Towarzystw nie mających procentów w aktywach, to jest
„ „ 5,210.307·08 — pozostanie Saldo pożyczek
„ „ 8,357.531 66 — z procentami zaległymi 142.997 złr., co daje 1.71%.

Podobnie postępując w odniesieniu do udziałów znajdujemy na sto złr. wpłaconych udziałów 6 złr. 65 ct. zaległych procentów.

Jakże ta sprawa przedstawia się teraz w Banku włościańskim?

Z końcem roku 1882. (za rok 1883. jeszcze niewiadomo) liczył Bank pożyczek hipotecznych i komunalnych 6,739.441 złr. 40 ct., a procentów zaległych od nich 1,478 373 złr. 76 ct., co wynosi 21.93% tamtych. — Ponieważ zaś udziałów wpłaconych było z końcem tegoż roku 500.220 złr. — wypada więc na sto złr. udziałów, 295 złr. 54 ct. zaległych procentów!

Jeżeli jednak, mimo takiego stanu, potrzeba było jeszcze roku czasu, co mówię lat jakich kilka (i w poprzednich kilku latach musiało być nie lepiéj, mam jednak bilans tylko jeszcze za rok 1881 — dawniejszych, niestety nie posiadam), aby przyszło do katastrofy, do braku gotówki na asygnaty i półroczne procenta — to czyliż można uważać za właściwą podobną manipulacyę z zaległymi procentami? Czyliż nie co innego, jak fikcyjne zyski (w latach 1881. i 1882. po mniéj więcéj 90.000 złr.) trzymały wszystko w uśpieniu? Czyż wobec nich chciało się jakiemuś członkowi narazić na walkę z Dyrekcyą, Radą a może i całem Walném zebraniem? Sporadyczne głosy obcych o gospodarce Banku nikły, jako niepowołane i nieuprawnione. Taka sama, kubek w kubek, sprawa była i z Towarzystwem zaliczkowém w Krakowie. Szczęściem tylko, że tu wcześniéj rozpoczęto kuracyę, tj. wtedy, kiedy jeszcze było co i czém kurować. Wiadomo jednak, jak ciężką była ta kuracya, i że inicyatywa jéj nie wyszła z łona dyrekcyi, ani rady nadzorczéj, ani nie od tych, co się na bilansach nie rozumieli. A ponieważ od mało kogo można wymagać, aby się na bilansie rozumiał, ten więc winien być tak układany, tylko takie zawiérać pozycye, iżby one podobnemu finansowaniu nietylko zapobiegały, ale całkiem go niedopuszczały.

Do takiego rezultatu dojść można jeśli się całkiem wprowadzać nie będzie do aktywów procentów zaległych. Jeśli bowiem nagromadzą się zaległości w kapitale i to takie, od których nawet procent wpływać przestanie — wówczas roczne dochody tak się zmniejszą, że zysku nawet i na papiérze wyprowadzić się nie potrafi. Stan ten zarysuje się zaraz w paru latach, i nietylko w radzie nadzorczéj otworzy oczy tym, którzy je „dla nienarażania się“ chętnie zamykają

ale i ogółu członków obałamucać nie dozwoli, i temu również oczy także otworzy.

Wprawdzie nie wszyscy na ten środek podówczas się godzili mniemając, że dla wrzekomej ścisłości rachunkowéj nie można tej pozycyi z aktywów wypuszczać, i że ona to właśnie miała być miernikiem zaległości w kapitale i nie usypiać czujności publiczności i członków. Niestety, teorya ta w praktyce się nie stwierdziła. Sprawdziło się natomiast na Banku włościańskim to, cośmy tam powiedzieli: usypiało się komisarza rządowego i komisyę kontrolującą, kołysało radę nadzorczą, bałamuciło członków i publikę, ba giełdę nawet!... Nikt z uprawnionych „dla miłego spokoju“ nie chciał się odważyć na zamącenie téj ciszy błogiéj. Rzecz się rozbiła własną swoją siłą — nastąpił brak gotówki, i ten dopiéro, niby dzwon alarmowy, postawił wszystkich na nogi!

Rubryka więc zaległych procentów jeżeli z jednéj strony jest skutkiem złego stanu kapitałów, choć nie przyczyną ich, to z drugiéj w dalszym stosunku jest przyczyną drugiego złego: usypiania i obałamucania społeczeństwa. Usunięcie więc jéj z bilansów musi pociągnąć i pociągnie za sobą te dalsze błogie następstwa, jakich pragnąć się musi tak dla własnego dobra, jak i dla kraju całego.

Na wykazywanie zaległości w kapitale znajdzie się dosyć miejsca w sprawozdaniu każdego Towarzystwa. Pod tym względem co do weksli wzór taki, jak praktykuje Towarzystwo zaliczkowe we Lwowie — co do skryptów lub aktów notaryalnych, jak to zrobiłem przy lustracyi w Dąbrowéj (zob. „Związek“ z r. 1882. Nr. 7). Na wykazanie zaś téj zaległości w tabelach „Rocznika“ można założyć jedną małą rubrykę i decymalnie w niéj ją zaznaczać.

Jak więc przed laty trzema, tak i obecnie, poparty doświadczeniem Banku włościańskiego, jestem za usunięciem pozycyi procentów zaległych z bilansu, i nie wątpię, że Towarzystwa zaliczkowe dla dobra swego i kraju jeszcze chętniéj i raźniéj niż dotąd z lekcyi jaką nam teraz daje ten Zakład, korzystać będą.

Dr. Antoni Molicki.

KORESPONDENCYA.

Z prowincyi*) d. 18. stycznia 1884.

W „Gazecie Narodowéj“ z d. 8. stycznia r. b. w artykule p. n. „Bank krajowy a Towarzystwa Zaliczkowe“ znajdujemy rzucone nierozważnie, czy może rozmyślnie ziarno nieufności do instytucyi, która jako dzieło tyloletniéj pracy i zabiegów całego kraju, powinnaby przedewszystkiem znaleść w społeczności szérsze i wszechstronne poparcie.

Niewątpimy, iż z kompetentnéj strony pospieszą ze stanowczem odparciem tych insynnacyi, pozwólcie jednak i nam z prowincyi, których sprawa ta najbardziéj obchodzi zrobić nad treścią wspomnianego wyżéj artykułu kilka uwag.

Szanowny autor nie ma widocznie cierpliwości czy też może czasu na odczytanie i głębsze rozważanie postanowień Banku krajowego i dla tego, sądzimy, urwawszy z ich całości kilka zdań, krytykuje wszystko i w czambuł potępia. — Zdaniem Szan. autora najniebezpieczniejszą zasadzką dla towarzystw są owe niewinne trzy wyrazy: „Zastępstwo Banku krajowego“, jakie towarzystwa wchodzące w bezpośredni z bankiem stosunek, mają prawo położyć pod swoją firmą. Otóż najpiérw pamiętać należy, że mieć prawo a robić zeń użytek, to nie jest zupełnie jedno i to samo; artykuł I. wyraźnie mówi: „używać ma prawo“ a nie obowiązek używania, daléj mamy precedens co do tych trzech wyrazów w Towarzystwie zaliczkowém lwowskiém, który nas poucza, że nie mają one nic tak strasznego, skoro od roku kładzione pod firmą tegoż towarzystwa, nie naruszyły w niczém niezawisłości téj instytucyi, mimo że ta ostatnia przyjęła zastępstwo nie jednéj ale kilkudziesięciu pokrewnych sobie instytucyi i co ważniejsza, pozwoliła im wszystkim kontrolować swoje czynności, przyjmując nadto obowiązek wszelkich wogóle operacyi finansowych na rzecz tamtych i prowadząc ich rachunek w swoich własnych księgach zupełnie tak samo jak §. 2. Instrukcyi Banku wymaga; a więc jeżeli lwowskie towarzystwo zgodziwszy się na kontrolę kilkadziesiąt towarzystw, nie utraciło samoistności — to zaprawdę trudno pojąć dlaczego kontrola taka ze strony Banku, wobec zupełnie tych samych warunków, wydaćby miała zgubny dla towarzystw rezultat. Zdaniem naszém kontrola taka w interesie samych towarzystw winna być jak najściśléj wykonywaną i to odnośnie do wszystkich wogóle instytucyi finansowych, bo tylko dokładna świadomość dróg i celów, i gruntowna znajomość poszczególnych czynności towarzystw, wytworzyć może wzajemną ufność i zaciągnienie nawiązanych węzłów jednolitego działania. Jak każdy zarząd towarzystw winien bacznie czuwać nad stanem majątkowym a nawet w miarę możności nad stroną moralną swojego klienta*) czyli dłużnika, aby grosz wypożyczony, lekko-

*) Mimo odpowiedzi w numerze 2. „Związku“ ze strony redakcyi na ten artykuł „Gazety Narodowéj“ zamieszczamy chętnie tę korespondencyę, aby dać poznać zapatrywania tych, którzy w téj sprawie biorą najbliższy udział (p. red.).

*) Znamy pewne Towarzystwo, które kontrolę nad swymi klientami rozciągnęło do tego stopnia, iż stan ich majątkowy równie dobrze jak im samym znany jest zarządowi, a rezultatem tego jest ten fakt pocieszający, że od czasu istnienia, to jest przez ciąg lat ośmiu, żaden dłużnik nie został wywłaszczony z ojcowizny ani narażony na przymusową sprzedaż nieruchomości; jest zaś tych dłużników przeszło ośmset i to z sumą zł. 76.000.

myślnie nie roztrwonił, lecz roztropnie zużył na cele produkcyjne i przezto wyszedł na pożytek ogółu, tak i Bank krajowy, który życzliwą im dłoń podaje na wspólnym stając zagonie pracy, jak nie mniéj i wszystkie inne instytucye udzielające towarzystwom swego kredytu, mają prawo i obowiązek czuwania nad czynnościami swoich klientów, jakimi względem nich są właśnie towarzystwa. W tym też celu te ostatnie, dobrowolnie utworzyły lustratorów, i chętnie poddają się nadto wszelkiej kontroli jaką patronat rozciągnąć nad nimi uzna za najstósowniejszą.

Szanowny autor rzeczonego wyżéj artykułu, przytaczając urywek z postanowień Banku, mianowicie artykuł II, ustęp *c)*, który zaleca, aby wogóle działać w interesie kraju na korzyść banku i jego klientów, robi następującą uwagę: „Otóż pojęcia kraju i klientów banku są „tak od siebie odległe, że dziwnie wygląda ich „sprzągnięcie,“ a więc zdaniem autora, działać w interesie kraju na korzyść banku, to znaczy działać koniecznie na niekorzyść jego klientów. Sentencyę taką często słyszeć można i dałoby się ją zastósować do banków spekulacyjnych, które kosztem klientów swoich byt swój zdobywają, nigdy jednak do Banku krajowego, który jako przez kraj uposażony ma jeden tylko cel na względzie, a tym jest pomyślność i rozwój ekonomiczny kraju. Jeżeli tedy czyniąc zadość wyżéj zacytowanemu ustępowi, Towarzystwo zachowuje ostrożność w udzielaniu kredytu i nienarazi Bank na straty a jednocześnie dostarcza znów kredytu rzeczywiście potrzebującemu, ratując go tym sposobem w ciężkich chwilach niedoli — toż oczywiście działa na korzyść banku i na korzyść jego klienta, a więc „pojęcie kraju i klientów banku“ nie są znów tak bardzo odległe jak to Szan. autor mniema; owszem życzyćby należało, aby one raz na zawsze sprzągnięte zostały! *C.*

Ruch stowarzyszeń.

Dziennik urzędowy ogłasza w miesiącu styczniu b. r. następujące zmiany w rejestrach stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych:

Nowe stowarzyszenia.

Towarzystwo zaliczkowe w Ustrzykach dolnych, stowarzyszenie zarejestrowane z nieograniczoną poręką. Statut z d. 5. sierpnia 1883. Zarząd: pp. Karol Morwitz, Michał Zaręba i dr. Feliks Nejedło, jako dyrektorowie, zaś pp. Adam Ziętarski, Władysław Zalewski i Józef Stępień jako zastępcy. Firmują dwaj członkowie dyrekcyi. — Udziały wynoszą najmniéj 10 zł., najwięcéj 500 zł. — (C. k. sąd obwodowy, jako handlowy w Przemyślu. Uchw. z d. 17. października 1883 l. 13.551.)

Towarzystwo zaliczkowe w Dolinie, stow. zarejestr. z ograniczoną poręką. Statut z dn. 17. grudnia 1882. Udział wynosi najmniéj 25 zł., najwięcéj 500 zł. Najmniejsza wkładka miesięczna na udział: 50 ct. Dyrekcya: pp. Stanisław Hićkiewicz, Józef Noworyta i Frańciszek Prazałowicz; zastępcy pp. Frańciszek Stobicki, Zenon Rondewald i Karol Coteli. (C. k. Sąd obwodowy, jako handlowy w Samborze. Uchw. z dn. 25. września 1883 l. 10.543.)

Credit-Sparverein für Handel & Gewerbe, reg. Gen. mit beschr. Haf. mit dem Sitze in Śniatyn — po niemiecku; Towarzystwo oszczędności i kredytowe dla handlu i przemysłu, stowarzyszenie z ograniczoną poręką w Śniatynie — po polsku. Statut z dn. 18. października i 12. listopada 1883. Dyrekcya składa się z 3 dyrektorów i 3 zastępców. Dyrektorowie: pp. Dr. Wilhelm Ebermann, Baruch Sternberg i Mendel Nuchman. Zastępcy: pp. Hersz Goldes, Dawid Mojżesz d. i. Schlossberg i Izaak Rosner. Poręka trzykrotna. Firmują dwaj członkowie Dyrekcyi. (C. k. sąd obwodowy, jako handlowy w Kołomyi, Uchw. d. 22. listop. 1883 l. 10.807).

Zmiana statutu. **Spar & Credit Verein in Sokal, registr. Genossenschaft, mit beschränkter Hafftung.** W myśl uchwał Walnego zgromadzenia d. 5. kwietnia 1883 zmieniono statut z d. 3. lipca 1881 w ten sposób: 1) obok firmy niemieckiéj umieszczono i w polskim języku. 2) Towarzystwo udzielać będzie członkom swoim pożyczki nie tylko na weksle, skrypta dłużne i hipotekę ale także na zastaw kosztowności, towarów, ruchomości, papiérów wartościowych, nadto zaliczki na kontrakta kupieckie, zaliczki kolejowe i pocztowe. 3) Towarzystwo nabywa wierzytelności hipot., albo pośredniczy w nabywaniu takowych; przyjmuje komisa za należytém pokryciem i inkasuje wszelkie wierzytelności. Odpowiedzialność członków za zobowiązanie Towarzystwa sięga dziesięcio-krotnéj wysokości deklarowanych udziałów. (C. k. sąd krajowy, jako handlowy we Lwowie).

Zmiany w Dyrekcyi. **Towarzystwo kredytowe w Żółkwi.** Na Walném zgromadzeniu d. 6. marca 1883 powołany został do dyrekcyi p. Benjamin Chajes w miejsce ustępującego p. Barucha Bendla. (C. k. sąd krajowy, jako handlowy we Lwowie).

Stowarzyszenie zaliczkowe rzemieślników i rolników w Złotym Potoku, zarej. z nieogr. poręką. Do dyrekcyi wybrani zostali pp. Frańciszek Donat Sadlewski, Jan Bartel, Leon Bętkowski, Feliks Romanowski i Jan Zawialski. (C. k. sąd obwodowy, jako handlowy w Stanisławowie).

Towarzystwo kredytowe dla handlu i przemysłu w Brzeżanach, stow. zarej. z ograniczoną poręką. Walne zgromadzenie d. 21. września 1883 powołało na dyrektora p. Maurycego Perla w miejsce p. Szulima Goldenthala. (C. k. sąd obwodowy, jako handlowy w Złoczowie).

Komisya wybrana z grona lwowskiego Wydziału powiatowego. która miała obmyśleć sposób dostarczenia ludności wiejskéj swego powiatu odpowiedniego kredytu,

już to na spłatę uciążliwych pożyczek w b. Zakładzie kred. włościańskim, już to w formie zaliczek potrzebnych do gospodarstwa, postanowiła po wysłuchaniu zdania p. Patrona Związku stowarzyszeń dr. Skałkowskiego, założyć kasę zaliczkową powiatową, jako stowarzyszenie oparte na ustawie z d. 9. kwietnia 1873. Wniosek ten ma być w tych dniach przedłożony pełnéj Radzie do uchwały i po przyjęciu natychmiast w życie wprowadzony.

Towarzystwo zaliczkowe w Jaworowie, uchwaliło zniżyć z dniem 1. marca b. r. procent od udzielanych członkom pożyczek z $8\frac{1}{2}\%$ na $7\frac{1}{2}\%$.

W sprawie banku rustykalnego wydał Patronat Związku drugi okólnik do Towarzystw zaliczkowych, w którym na podstawie osobistego porozumienia się z kuratorem b. Zakładu podaje do wiadomości sposób załatwienia spraw, oraz ulgi jakie p. kurator przyrzekł w pojedyńczych wypadkach przyznawać.

Dalsza organizacya zastępstw Banku krajowego. Do liczby Towarzystw, które podpisały już układ z Bankiem krajowym i otwarły zastępstwo przybywają:

16. Tow. zal. w Cieszanowie.
17. Tow. zal. w Glinianach.
18. Pow. kasa oszczędności w Krakowie.
19. Tow. zal. rolne w Przemyślu.
20. Kasa oszczędności w Ropczycach.
21. Tow. zal. w Stryju.
22. Tow. zal. w Sokalu.
23. Bank powiatowy w Tarnopolu.
24. Tow. zal w Zbarażu.

Wydział krajowy zatwierdził na podstawie §. 73. ust. 10, stat. Banku krajowego następujące przez Bank otwarte zastępstwa:

1. Tow. zal. w Brzesku.
2. Tow. zal. w Dąbrowéj.
3. Tow. zal. w Łańcucie.
4. Tow. zal. w Przemyślanach
5. Tow. zal. w Samborze.
6. Spółka handlowo-rolnicza w Stanisławowie.
7. Tow. zal. w Tarnowie.
8. Tow. zal. w Drohobyczu.
9. Tow. zal. w Jarosławiu.
10. Tow. zal. w Limanowéj.
11. Stowarzyszenie pożyczkowe w Makowie.
12. Kasa zaliczkowa w Nowym Sączu.
13. Tow. zal. w Radziechowie.
14. Pow. kasa oszczędności w Wieliczce.
15. Tow. zal. w Złoczowie.

Bilanse stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych za r. 1883.

9. Sieniawa. Towarzystwo zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Zyski: pozostałość zysku z r. 1882 40·77, procenta pobrane 3.885·64, procenta nadpłacone 91·50 zwrot kosztów administracyi 144·30, razem 4162·21. Straty: procenta wypłacone 1.543·24, procenta naprzód pobrane 1.029·44, koszta administracyi 1.191·68, czysty zysk 397·85, razem 4 162·21. *b) Bilans.* Stan czynny: pożyczki 30.897·11, odsetki zaległe 355·47, rezerwa podatkowa 194.66, zaliczki procesowe 75·36, inwentarz i druki 157·64, udział w Towarzystwie zaliczkowém we Lwowie 26·—, gotówka 1568·10, razem 33.274·34. Stan bierny: udziały 4.767·19, fundusz rezerwowy 896·37, wkładki oszczędności 16.634·75, wierzyciele wekslowi 9000·—, procenta przenośne 1029 44, procenta należne od wkładek oszczędności 473·74, koszta administracyi 75·—, czysty zysk 397·85, razem 33.274·34. Obrót kasowy 118·979·72. Ilość członków 612.

10. Cieszyn. Towarzystwo produkcyjne krawców. *Bilans* Stan czynny: gotówka 177·91, udzielone kredyta 27.359 82, na rachunek w Tow. zaliczkowém 777·10, urządzenie 220·—, gotowe roboty podług ceny sprzedaży 706·—, zapas towaru podług ceny zakupu 7.021·98, razem 36·262 81. Stan bierny: fundusz rezerwowy 4.353·23, fundusz wsparcia chorych 474·26, udziały 8.182·66, długi Towarzystwa 21.883·04, niepodjęta dywidenda 56·34, przenośne procenta 456·70, czysty zysk 856·58, razem 36.262·81. Obrót kasowy 91.946·48. Liczba członków 29.

11. Gliniany. Towarzystwo zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Zyski: Z rachunku odsetek 12.871·77, z rachunku strat i zysków z roku 1882 232·77, razem 13.104·54. Straty: Z rachunku kosztów urządzenia i ruchomości: 75·36, z rachunku administracyi 3.157·43, czysty zysk 9.871·75, razem 13.104·54. *b) Bilans.* Stan czynny: z rachunku pożyczek 292.183·88, z rachunku odsetek naprzód zapłaconych 106·95, z rachunku kosztów ruchomości 678·24, z rachunku administracyi 163·62, z rachunku nieruchomości 90 68, z rachunku zaliczek procesowych 874.67, udział w Tow. lwowskiém 1000·—, gotówka z 31. grudnia 1883. 6.430·83, razem 301.528·87. Stan bierny: z rachunku udziałów 105.355·68, z rachunku wkładek oszczędności 138.712·—, z rachunku długów zaciągniętych 32.422·23, z rachunku odsetek 7.045·43, z rachunku funduszu rezerwowego 7.757·62, z rachunku depozytów 52·74, z rachunku zysku za r. 1882. 311·42, z rachunku strat i zysków 9.871·75., razem 301.528·87.

Rachunki stowarzyszeń zaliczkowych za miesiąc Styczeń 1884.

Stan bierny

Tow. zaliczkowe w	Udziały		Fundusz rezerwowy		Wkładki oszczędności								Pożyczki zaciągnięte							
	z końcem miesiąca		z końcem miesiąca		Stan na początku miesiąca		Włożono w ciągu miesiąca		Wyjęto w ciągu miesiąca		Stan z końcem miesiąca		Stan na początku miesiąca		Zaciągnięte w ciągu miesiąca		Spłacone w ciągu miesiąca		Stan z końcem miesiąca	
	zł.	ct	zł.	ct	zł.	ct	zł.	ct	zł.	ct	zł.	ct	zł.	ct	zł.	ct	zł.	ct	zł.	ct
Bóbrce	5002	48	1041	20	11130	.	1460	10	367	31	12223	45	8900	.	2750	.	3600	.	8050	.
Bołszowcach K. z.	2957	45	348	.	3400	.	155	.	241	04	3313	96	4840	.	.	.	300	.	4540	.
Busku	7336	14	2380	49	2062	43	837	97	42	.	2858	40	9393	14	2005	.	2506	75	8891	39
„ Tow. kred.	49131	04	4740	50	41026	96	21104	76	25577	17	36554	55	12480	.	580	.	3780	.	8250	.
Cieszanowie	28828	37	44159	69	978	38	2737	80	42400	27	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Delatynie	10473	82	1497	95	7517	70	165	50	242	24	7440	96	11926	56	575	.	580	.	11921	56
Dąbrowéj	50888	19	14027	27	.	.	.	.	.	.	.	.	172442	03	17693	75	7733	07	181802	71
Dobromilu	12109	81	587	75	14849	89	1034	82	755	02	15129	69	900	.	.	.	.	.	900	.
Drohobyczu	22116	63	3327	76	69917	16	7815	64	3703	55	74029	25	27755	82	2688	.	7875	47	22568	.
„ S. u. C. V.	33660	92	8026	.	111066	24	18875	05	15006	03	114135	26	15575	34	14004	25	9486	79	20092	80
Glinianach	103094	91	7863	62	138712	.	5565	68	10166	73	134110	95	32422	23	16203	08	13334	.	35291	31
Jaryczowie	1798	06	353	76	2319	13	68	96	10	53	2377	56	3700	.	.	.	250	.	3450	.
Jaworowie	14122	44	1041	75	31756	97	5401	80	1194	51	35964	26	11500	.	5000	.	3000	.	13500	.
Jeziernéj T. kr.	10944	.	429	37	1751	33	1051	50	1102	50	1620	33	7700	.	500	.	2200	.	6000	.
Kamionce strum. Tow. dla hand. i przem.	33627	18	2548	26	16449	74	943	26	1903	.	15520	.	9115	.	3560	.	2925	.	9750	.
Kańczudze K. z. „Nadzieja“	3500	04	348	94	2912	45	1039	57	6	69	3945	33	8300	.	.	.	300	.	8000	.
Kolbuszowéj	8929	.	1554	46	9999	07	129	84	1265	05	8863	76	12050	.	7000	.	300	.	18750	.
Kozowéj T. k. w p.	8282	50	326	70	4682	92	40	.	.	.	4722	72	.	.	950	.	.	.	950	.
Krakowie	57084	19	1728	80	89342	62	10338	09	12308	11	87372	60	23592	.	9686	.	10039	.	23239	.
Krakowcu	7886	91	765	45	3836	01	190	26	803	25	3223	02	17050	.	.	.	.	.	17050	.
„ Tow. sp.	485	10	88	43	592	51	104	05	104	.	592	56	1990	31	198	53	310	89	1878	45
Limanowéj	37059	33	4550	05	39235	11	5614	78	2493	02	42356	87	68142	07	23358	25	27240	15	64260	17
„ Tow. ochr. wł. ziem.	17167	02	1339	22	.	.	.	.	.	.	.	.	27707	.	2820	.	7672	.	22855	.
Lwowie Tow. zal	173146	10	14845	.	491264	63	50851	67	91492	61	450623	69	223565	.	134601	48	83296	.	274870	48
„ T. wz. kred.	17805	72	1225	25	50840	02	12976	10	3913	35	59902	77	17324	.	9056	.	8280	.	18100	.
„ T. urz. p.	29118	72	1355	23	17867	81	6423	35	1056	65	23234	51	18800	.	1500	.	3400	.	16900	.
Maryampolu K. z	4170	04	461	26	3582	64	134	55	79	77	3637	42	4000	.	.	.	400	.	3600	.
Mielcu T. ochr.	26808	43	821	93	.	.	.	.	.	.	49516	25	6207	35	1200	.	54513	60	.	.
Mikołajowie	1746	70	128	.	665	63	257	66	209	.	714	29	6906	.	.	.	241	50	6664	50
Nowym Sączu K. z.	37587	99	9058	95	148105	61	12197	77	11296	96	149006	42	17500	.	.	.	4000	.	13500	.
Oświęcimie	11260	41	1936	44	29877	51	2649	55	1515	74	31011	32	.	.	.	.	.	.	.	.
Podgórzu	20238	53	1972	02	78861	98	3848	09	4424	67	78085	40	4148	.	5322	.	3214	.	6256	.
Przemyślanach Tow. kred.	1626	20	100	.	.	.	25	.	.	.	25	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Radomyślu osz. i poż	2297	66	446	72	4572	12	513	45	191	12	4894	45	7132	.	.	.	132	.	7000	.
Radziechowie	21673	49	5190		73710	81	13796	94	10681	94	76825	81	27000	.	9000	.	12000	.	24000	.
Rozdole	7228	30	1532	10	4886	11	18	40	196	28	4708	23	15808	13	.	.	650	.	15158	13
Rudkach	13326	39	2359	04	42509	10	2119	78	1466	66	43162	22	5172	64	.	.	.	.	5172	64
Sądowéj Wiszni	4698	70	715	16	2881	80	85	.	64	.	2902	80	7900	.	3500	.	3000	.	8400	.
Sieniawéj	5357	75	915	57	16634	75	915	74	2087	44	15463	05	9000	.	3000	.	.	.	12000	.
Skałacie	2007	09	544	08	653	65	15	.	.	.	668	65	5300	.	.	.	200	.	5100	.
Stryju T. kred. i oszcz	17711	54	1821	.	80259	62	14769	91	10253	44	84776	09	5100	.	6521	.	4100	.	7521	.
„ Tow. zal.	19231	94	1314	43	35930	31	2519	31	1550	59	36899	03	2000	.	.	.	.	.	2000	.
Tarnopolu	31875	.	605	.	6646	31	3284	20	2679	41	7251	10	9170	.	2700	.	3000	.	8870	.
„ Bank związ. dla handlu i przemysłu	14026	.	858	.	12880	42	7158	54	5097	20	14941	76	4004	86	1025	.	1204	86	3825	.
Tyśmienicy K. z	14698	41	3507	41	27143	21	1534	01	1462	91	27214	31	6125	.	.	.	300	.	5825	.
Wykoty	3745	61	448	02	13056	71	240	92	.	.	13297	63	10300	.	6600	.	7000	.	9900	.
Zbarażu	12591	62	3234	46	10826	61	43	.	1242	48	9627	13	25651	55	3500	.	1208	97	27942	58
Złoczowie	22205	10	5604	99	104845	70	6519	44	2997	65	108367	49	3000	.	1500	.	500	.	3000	.

Stan czynny

Tow. zaliczkowe w	Saldo odsetek		Reszta pozycyi stanu biernego		Pożyczki udzielone								Koszta założ., ruchomości i adm.		Reszta pozycyi stanu czynnego		Gotówka	
	z końcem miesiąca		z końcem miesiąca		Stan na początku miesiąca		Spłacono w ciągu miesiąca		Udzielono w ciągu miesiąca		Stan z końcem miesiąca		z końcem miesiąca		z końcem miesiąca		z końcem miesiąca	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct
Bóbrce	528	98	201	18	25288	25	3589	43	3995	76	25694	58	531	24	.	.	821	47
Bołszowcach K. z.	56	26	.		12599	56	2289	26	1685	.	11995	30	32	17	.	.	402	76
Busku	383	82	.	.	19619	92	2719	38	3775	67	20676	21	822	54	144	93	206	56
„ Tow. kred.	.	.	.	.	103254	15	16723	32	3886	76	90417	59	.	.	.	.	4192	97
Cieszanowie	892	55	2724	39	70756	64	2929	85	2960	94	70787	73	139	32	3896	79	20	74
Delatynie	4656	14	523	55	30316	04	2240	39	2061	30	30136	95	2272	85	3674	71	426	47
Dąbrowéj	2896	03	5249	27	233971	19	2312	45	10810	87	242469	60	111	98	17373	54	2501	52
Dobromilu	3219	24	.	.	29463	70	949	41	1926	.	30440	29	574	86	678	21	312	63
Drohobyczu	.	.	5499	04	120676	25	20185	39	20190	97	120681	23	1175	29	1532	67	2772	27
„ S. u. C. V.	4471	31	3000	.	175645	01	41071	31	47625	45	182199	15	250	.	210	70	4163	63
Glinianach	9216	12	10245	91	292183	88	41891	40	46242	02	296534	50	1245	05	1907	08	136	19
Jaryczowie	461	34	516	61	7831	07	593	33	759	.	7996	74	856	86	95	32	8	32
Jaworowie	2315	58	29	08	59168	62	5924	59	13135	.	66379	03	272	79	.	.	321	29
Jeziernéj T. kr.	1635	02	35	08	18958	94	2502	26	2665	.	19121	68	849	90	607	24	84	98
Kamionce strum. Tow. dla hand. i przem.	205	40	40	71	61905	94	5322	45	2515	.	59098	49	.	.	306	63	1217	73
Kańczudze K. z. „Nadzieja“	602	98	514	18	15783	58	447	53	1395	.	16691	05	6	23	168	67	45	52
Kolbuszowéj	2787	93	1380	49	32807	50	2043	.	8645	.	39809	50	756	19	2073	53	26	42
Kozowéj T. k. w p.	873	69	541	55	13869	29	1053	73	2559	.	15374	56	155	65	60	80	106	35
Krakowie	12648	99	.	.	167131	93	43707	72	45799	.	169223	21	6176	47	4967	.	1706	89
Krakowcu	1024	48	90	40	29302	.	2051	.	2356	.	29067	.	311	83	548	83	76	60
„ Tow. sp.	.	.	944	66	.	.	.	.	.	.	.	.	371	59	3583	75	32	86
Limanowéj	4425	28	.	.	149916	66	3985	95	4313	40	150244	11	448	50	287	06	1672	03
„ Tow. ochr. wł. ziem.	1407	32	2870	99	35908	54	337	21	2205	88	37837	21	13	22	7789	72	.	.
Lwowie Tow. zal	3248	80	14949	25	876227	71	203234	47	218032	53	891025	77	5886	81	33512	71	1258	03
„ T. wz. kred.	1157	90	745	68	80708	47	25680	19	35199	53	90227	81	1266	33	3978	11	3465	07
„ T. urz. p.	2819	16	.	.	70348	81	6701	71	7201	.	70848	10	824	46	1401	23	353	83
Maryampolu K. z	76	47	586	80	11898	.	1195	.	1370	.	12073	.	49	53	103	97	305	49
Mielcu T. ochr.	2010	65	2198	22	79148	14	1138	50	6195	.	84204	64	592	74	1000	.	554	45
Mikołajowie	346	34	.	40	9846	58	1509	20	1260	.	9597	38	.	.	.	.	2	85
Nowym Sączu K. z.	694	36	8151	12	206473	72	3116	84	3841	99	207198	87	901	85	538	59	9359	52
Oświęcimie	804	03	1030	77	39790	.	9493	.	9453	.	39750	.	94	76	23	50	6174	71
Podgórzu	5490	82	7	25	106825	69	17512	61	18423	.	107736	08	1160	06	34	55	3119	33
Przemyślanach Tow. kred.	77	68	31	19	.	.	7	50	1280	.	1272	50	495	75	.	.	84	32
Radomyślu osz. i poż	309	17	324	28	14822	28	1808	39	1319	.	14332	89	127	01	151	95	660	93
Radziechowie	1031	92	9525	07	129983	75	7522	27	11480	88	133942	36	150	56	5058	47	2094	90
Rozdole	151	32	771	38	24145	73	252	.	6	70	23900	43	447	90	5149	48	51	65
Rudkach	3357	63	.	.	63326	93	4773	92	6317	.	64870	01	397	64	114	14	1996	13
Sądowéj Wiszni	1949	49	.	.	16826	24	2093	23	2300	.	17033	01	553	52	15	14	1064	48
Sieniawéj	6303	50	1221	76	30897	11	2323	24	5385	.	33958	87	5050	31	2004	10	247	35
Skałacie	249	95	222	80	7150	59	543	54	535	.	7142	05	448	05	304	56	897	91
Stryju T. kred. i oszcz	1797	.	510	13	99559	66	25451	66	28365	09	102473	09	312	15	4402	79	6948	73
„ Tow. zal.	1085	29	1503	38	56268	92	5044	72	4910	20	56134	20	414	70	3047	78	2437	39
Tarnopolu	2821	07	2918	32	44200	12	5495	63	4375	.	43079	49	2836	10	4557	06	3867	84
„ Bank związ. dla handlu i przemysłu	1306	41	20	44	28329	44	6305	65	7132	60	29156	39	1503	06	884	14	3434	02
Tyśmienicy K. z	304	29	499	80	41934	64	1525	.	1962	.	42371	64	216	06	8347	88	1113	64
Wykoty	.	.	246	.	26492	43	440	18	481	.	26533	25	874	34	136	35	92	82
Zbarażu	996	87	1290	03	50301	30	899	99	2740	10	51046	55	401	58	2715	25	519	31
Złoczowie	4762	95	3296	23	136553	59	8513	51	13271	.	141311	08	2659	52	1094	68	2171	48

OGŁOSZENIA.

Zaproszenie do przedpłaty.

W myśl uchwały Wydziału Związku z dnia 7. grudnia 1883. przystępujemy do wydania:

Podręcznika dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych,
opartych na ustawie z dnia 27. kwietnia 1873.
który obejmować będzie następujące działy:

1. Ustawy o stowarzyszeniach i dotyczące ustawy podatkowe.
2. Wzory statutów dla stowarzyszeń *a)* kredytowych, *b)* handlowych i produkcyjnych.
3. Wzorowe regulamina i instrukcye.
4. Wskazówki przy założeniu stowarzyszenia.
5. Założenie ksiąg i otwarcie czynności.
6. Rys buchhalteryi zastósowanéj dla Towarzystw zaliczkowych, z przykładami.
7. Rys buchhalteryi zastósowanéj dla Towarzystw handlowych i przemysłowych, z przykładami.
8. Postępowanie przy udzielaniu kredytu oraz wzory: skryptów, aktów, weksli, dla pożyczek hipotecznych, kredytu budowlanego, niemniéj wzory do spraw spornych.
9. Stosunek z instytucyami udzielającemi kredytu stowarzyszeniom
10. Historya Związku i zasadnicze uchwały Walnych Zgromadzeń delegatów Związku.

Podręcznik wyjdzie w 12 zeszytach miesięcznych. — Cena prenumeracyjna ustanawia się na 3 złr. w. a.

Aby umożliwić to ze wszech miar potrzebne wydawnictwo, którego brak od dawna uczuć się dawał, oraz w celu wczesnego oznaczenia nakładu, upraszamy o rychłe zamówienia, tymbardziéj, że druk „Podręcznika" rozpocznie się wtedy, gdy odpowiednia liczba przedpłacicieli się zgłosi.

Po wyjściu ostatniego zeszytu, będzie cena znacznie podwyższoną.

Zamówienia przyjmuje Związek stowarzyszeń.

Dr. Skałkowski Patron. *W. Terenkoczy* sekretarz.

Konkurs.

Rozpisuje się niniejszém konkurs na posadę stałego dyrektora Towarzystwa zaliczkowego w Mościskach, z płacą roczną 900 zł. i dodatkiem na pomieszkanie 100 zł. z kaucyą 900 zł. w. a. — Stabilizacya nastąpi po upływie roku służby.

Podania udokumentowane dowodami uzdolnienia zawodowego wnieść należy do dni 20 na ręce prezesa Towarzystwa Bolesława Śmiałowskiego, właściciela dóbr w Stojańcach poczta Sądowa Wisznia.

Z Rady nadzorczéj Towarzystwa zaliczkowego.

Mościska, d. 20. lutego 1884.

Bolesław Śmiałowski.

Porządek dzienny
Walnego Zgromadzenia Towarzystwa „Kółek rolniczych,"
które odbędzie się
we Lwowie
w wielkiéj sali ratuszowéj w dniach 4. i 5. Marca 1884.

1. Zagajenie Zgromadzenia.
2. Sprawdzenie wyboru delegatów Kółek rolniczych (§. 30. statutu).
3. Sprawozdanie z czynności Towarzystwa Kółek roln.
4. Sprawozdanie komisyi rachunkowéj.
5. Sprawa projektowanych zmian statutu.
6. Wybór Zarządu Towarzystwa.
7. Wybór komisyi rachunkowéj.
8. Wnioski (§. 31. statutu).
9. Odczyty i wykłady (§. 27. statutu).

Z Centralnego Zarządu Towarzystwa „Kółek rolniczych".

We Lwowie, d. 25. stycznia 1884.

Sekretarz: *Dr. Bronisław Dulęba.* Prezes: *Bolesław Augustynowicz.*

Zaproszenie

na zwyczajne doroczne ogólne zebranie członków stowarzyszenia oszczędności i pożyczek „Opatrzność" w Milówce, które się odbędzie w budynku szkolnym w Milówce w niedzielę dnia 2. marca 1884. o godzinie 2 po południu z następującym porządkiem dziennym:

1. Ogólne sprawozdanie o postępie i obecnym stanie stowarzyszenia.
2. Wniosek komisyi rewizyjnéj względem udzielenia dyrekcyi pokwitowania (absolutorium) z czynności i rachunków za rok 1883. (§. 55. ust. 6. st.)
3. Przeznaczenie pewnéj części czystego zysku na fundusz zapasowy (§. 14. 15. 66. st)
4. Wniosek rady zawiadowczéj względem rozdziału zysków (§. 36. 66 i wysokości dywidendy §. 17.)
5. Wylosowanie czterech członków rady zawiadowczéj i dwóch zastępców, oraz nowy wybór w ich miejsce (§. 32.)
6. wybór komisyi rewizyjnéj (3 członków, 2 zastępców) na rok 1884 (§. 43.)
7. Potwierdzenie członków dyrekcyi i ich zastępców przez nowo ukonstytuowaną radę zawiadowczą wybrać się mających.
8. Wniosek względem zmiany §. 7., 16. i 44. statutu.

Z rady zawiadowczéj sądownie wpisanego stowarzyszenia oszczędności i pożyczek „Opatrzność" w Milówce z poręką nieograniczoną.

Milówka, dnia 9. lutego 1884.

Przewodniczący Rady zawiadowczéj:
Dr. Rudolf Janota.
Sekretarz:
Wojciech Zwoliński.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: *Władysław Terenkoczy.* Z I Związkowéj Drukarni we Lwowie, Hotel Żorża.